

Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Informatie voor betrokkenen

Psychologische en psychiatrische
rapportage in strafzaken

In deze folder staat informatie voor personen die voor een strafzaak worden onderzocht door een psychiater en/of een psycholoog. Wanneer personen onder de 18 worden onderzocht, is deze folder (ook) voor hun ouder(s) of wettelijke vertegenwoordigers. Wettelijke vertegenwoordigers zijn personen die besluiten kunnen nemen voor personen die dat niet kunnen. Bijvoorbeeld een voogd.

Hulp bij het lezen van deze folder:

- Als we spreken over een hij dan bedoelen we daarmee ook een zij.
- Als er onderzoeker staat dan bedoelen we de psychiater of psycholoog die het onderzoek uitvoert.
- Als er opdrachtgever staat dan bedoelen we de officier van justitie of de rechter.
- Als er staat een strafbaar feit dan bedoelen we dat die persoon van iets wordt verdacht wat volgens de wet niet mag.
- Met de afkorting NIFP bedoelen we het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie.
- Met onafhankelijk bedoelen we dat iemand zijn werk doet zonder invloed van iemand anders.

Wanneer wordt een psychiatrisch en/of psychologisch onderzoek aangevraagd?

Wanneer personen worden verdacht van strafbare feiten, wil de officier of de rechter soms dat zij psychiatrisch of psychologisch worden onderzocht. De officier of de rechter kan dan een opdracht geven voor een onderzoek. Van het onderzoek wordt een rapport gemaakt dat naar de opdrachtgever gaat.

Voorbeelden

- Een psychische ziekte kan invloed op u hebben gehad toen het strafbare feit werd gepleegd. De opdrachtgever wil dan graag weten of er reden is om de feiten minder aan u toe te rekenen. Ook wil de opdrachtgever weten hoe groot de kans is op herhaling.
- De rechter kan in uw zaak ook een strafrechtelijke maatregel geven. Dan zal de opdrachtgever opdracht geven voor twee onderzoeken. Een onderzoek door een psychiater en een onderzoek door een psycholoog.

Wat doet de rechter met het rapport?

De rechter kan met het advies uit het rapport ervoor kiezen om u een lagere straf of helemaal geen straf te geven. Als de kans bestaat dat u door psychische problemen weer de fout in gaat, kan het nodig zijn dat u daarvoor een behandeling krijgt. In sommige gevallen kan de rechter besluiten tot een verplichte behandeling.

U wil niet meewerken aan het onderzoek

Als u niet wil meewerken aan het onderzoek dan kan er toch een behandeling worden gegeven. Er kan dan voldoende (andere) informatie zijn om vast te stellen dat u een psychische ziekte heeft. Het is volgens de wet dan voldoende dat de psychiater en de psycholoog aan de rechter laten weten waarom u niet wilde meewerken.

In overleg met uw advocaat kunt u bij de officier van justitie of de rechter ook zelf om een onderzoek vragen.

Wat doen de onderzoekers?

De onderzoeker als adviseur

De onderzoeker geeft u geen behandeling maar werkt als adviseur voor de opdrachtgever. De onderzoeker schrijft een rapport en geeft daarin een advies aan de opdrachtgever. Als u door een psychiater en een psycholoog wordt onderzocht, worden deze onderzoeken samen in een rapport aangeboden aan de opdrachtgever. De onderzoeker werkt met vragen die samen met de opdrachtgever zijn afgesproken. De onderzoeker zal dit aan u melden.

Onafhankelijkheid

De opdrachtgever heeft geen invloed op de inhoud van het onderzoek of op het advies van de onderzoeker. Maar ook u of uw advocaat heeft geen invloed op de inhoud van het advies van de onderzoeker. Dat betekent dat de onderzoeker een advies kan geven waar de opdrachtgever het niet mee eens is, maar ook waar u het niet mee eens bent.

Wat is de volgorde van het onderzoek?

De start van het onderzoek

De onderzoeker komt langs in het huis van bewaring of de jeugdinrichting. Als u niet (meer) vastzit, dan krijgt u een uitnodiging voor een gesprek op het kantoor van het NIFP of op een andere plek.

In het eerste gesprek bespreekt de onderzoeker welke vragen er in het onderzoek worden gesteld. Ook bespreekt de onderzoeker welke gegevens hij heeft gekregen om zich voor te bereiden op het onderzoek. Daarnaast wordt uitgelegd hoe het onderzoek zal gaan. De onderzoeker zal u vertellen wat uw rechten en plichten zijn (dit staat ook in deze folder onder 4) en met wie de onderzoeker nog meer wil spreken voor het onderzoek. Denk bijvoorbeeld aan de huisarts of de werkgever. Bij jongeren kunnen dat ook de ouders en de leerkracht zijn.

De inhoud van het onderzoek

De onderzoeker stelt in het onderzoek vragen over:

- uzelf;
- uw familie en gezin;
- uw opleiding of werk;
- uw vrienden,
- en wat u in uw vrije tijd doet.

Als u (ook) psychologisch wordt onderzocht, zal de onderzoeker u vragen om lijsten met vragen in te vullen. Dit zijn vragen die horen bij psychologische testen, bijvoorbeeld een test of u moeilijke dingen snel begrijpt of een test over uw persoonlijke eigenschappen.

Hoe gaat het onderzoek dan verder?

De onderzoeker zal uitgebreid met u praten over de strafbare feiten waar u van wordt verdacht. De bedoeling daarvan is niet om na te gaan of u wel of niet schuldig bent. Dat is de taak van de rechter. De onderzoeker wil vooral uw mening horen over het strafbare feit waarvan u wordt verdacht, zoals:

- Wat gebeurde er?
- Hoe voelde de verdachte zich?
- Waar dacht hij aan?

De onderzoeker wil nagaan of het strafbare feit waarvan u wordt verdacht en mogelijke psychische problemen van u met elkaar te maken hebben. Het kan zijn dat u zegt dat u niets hebt gedaan of dat u vindt dat het anders is gelopen dan de officier van justitie zegt. Dan zal de onderzoeker vragen stellen over wat er volgens u dan wel gebeurd is en hoe u zich daarbij heeft gevoeld.

Conclusies en adviezen van het onderzoek

Na deze gesprekken stelt de onderzoeker vast wat er volgens hem wel of niet met u aan de hand is. Hij bekijkt of het iets te maken heeft of zou kunnen hebben met wat er is gebeurd. De onderzoeker adviseert ook of behandeling en/of reclasseringsbegeleiding nodig is.

De kwaliteit van het rapport

Als de psychiater en psycholoog allebei een onderzoek doen, zullen ze tijdens en na het onderzoek met elkaar overleggen. Ze doen dat om hun onderzoeken met elkaar te vergelijken. Als er verschillen zijn, is het voor hen belangrijk te weten hoe dat komt. Het kan gebeuren dat de psycholoog en de psychiater verschillende adviezen geven. De één vindt bijvoorbeeld dat de verdachte in een kliniek moet worden opgenomen, terwijl de ander denkt dat een behandeling ook mogelijk is als u thuis blijft wonen. De rechter beslist dan wat er gaat gebeuren.

Na afloop van het onderzoek leest een psycholoog, psychiater of een jurist van het NIFP het rapport. Aan de onderzoeker worden opmerkingen en adviezen over het rapport gegeven, bijvoorbeeld als dingen niet duidelijk zijn opgeschreven. De onderzoeker kan dat dan nog verbeteren. Hij blijft zelf verantwoordelijk voor zijn rapport.

De afronding van het onderzoek

Voordat het rapport naar de opdrachtgever wordt verzonden vertelt de onderzoeker u in het laatste gesprek wat de conclusies zijn en welk advies gegeven wordt. U kunt een reactie geven op de conclusies en het advies. Deze reactie komt in het rapport.

Tijdens het laatste gesprek kunt u het rapport lezen (inzagerecht) en laten weten of er feitelijke onjuistheden in het rapport staan (correctierecht). Voorbeelden van feitelijke onjuistheden zijn bijvoorbeeld een tikfout in de naam van een vriend of er staat een uitspraak in het rapport die u niet hebt gedaan.

Na de bespreking van het rapport stuurt de onderzoeker het definitieve rapport (waarin ook de reactie van uzelf is verwerkt) naar het NIFP. Het NIFP stuurt het rapport aan de opdrachtgever. De rechter beslist zelf wat hij met het advies uit het rapport doet. Tijdens de rechtszitting wordt het rapport met u besproken. De rechter kan de onderzoeker vragen tijdens de zitting een uitleg te geven op het rapport.

Welke rechten en plichten heeft u?

Meewerken

U bent niet verplicht om aan het onderzoek mee te werken. De officier van justitie of de rechter vraagt u en uw advocaat vooraf hoe zij denken over een onderzoek door een onderzoeker.

Het kan zijn dat u eerst heeft gezegd wel mee te willen werken aan het onderzoek maar later veranderd u van mening. Dan is het verstandig de onderzoeker uit te leggen waarom dit zo is. De onderzoeker zal dat aan de opdrachtgever laten weten. Als u niet meewerkt aan het onderzoek kunnen sommige zaken toch worden uitgezocht.

Geen toestemming nodig voor onderzoek

De onderzoeker heeft geen toestemming van u nodig voor het bekijken van strafrechtelijke gegevens. Er is geen toestemming van u nodig bij het vragen van informatie aan referenten. Met referenten bedoelen we:

- school
- werkgever
- vrienden
- familie

Deze referenten, kunnen natuurlijk ook besluiten niets te zeggen. Dat beslissen ze zelf. Als zij wel informatie geven dan wordt dit meegenomen in het rapport.

De onderzoeker heeft geen toestemming nodig om dingen op te schrijven die hij van u hoort of ziet. De onderzoeker werkt volgens de regels die staan in de wet zoals: de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Wel toestemming nodig voor onderzoek

Soms wil de onderzoeker uw huisarts of een andere behandelaar spreken. Dan zal de onderzoeker aan u om toestemming vragen. Behandelaars mogen geen informatie geven aan de onderzoeker als u daar geen schriftelijke toestemming voor geeft. Dat komt omdat zij een geheimhoudingsplicht hebben. Vaak zal de onderzoeker u vragen hiervoor een verklaring te tekenen. Daarmee geeft u aan de behandelaar toestemming om de informatie te geven.

Geheimhouding

De onderzoeker moet zorgvuldig omgaan met de informatie die hij verzamelt. Hij mag van alles wat belangrijk is voor het onderzoek, verslag uitbrengen aan de officier van justitie en de rechter. Ook mag hij overleggen met de andere onderzoeker, het NIFP en de reclassering.

Aan personen, die niets met het onderzoek te maken hebben, mag de onderzoeker geen informatie over zijn onderzoek geven. De onderzoeker heeft hiervoor een geheimhoudingsplicht.

Inzage en correctie

Als het onderzoek klaar is, bespreekt de onderzoeker met u wat de conclusies zijn en welk advies aan de opdrachtgever wordt gegeven. U heeft het recht het rapport van tevoren te lezen. Dat betekent dat u het voorlopige rapport krijgt toegezonden of u kunt het in aanwezigheid van de onderzoeker lezen.

Ook de referenten hebben dit inzage- en correctierecht. Dat recht is dan alleen over de informatie in het rapport die zij hebben gegeven.

Een kopie van het rapport

Wanneer de opdrachtgever de definitieve versie van het rapport heeft gekregen, ontvangt uw advocaat ook een kopie. U kunt van uw advocaat een eigen kopie krijgen.

Rapport kan niet tegengehouden worden

De onderzoeker is verplicht om zijn rapport naar de opdrachtgever te sturen. Ook als u het niet eens bent met het rapport. U kunt dit wel aan de onderzoeker laten weten. In het overleg op de zitting kunt u dit ook aangeven bij uw advocaat.

Wat is de rol van het NIFP?

Het NIFP is een onafhankelijk instituut en zelf géén opdrachtgever of onderzoeker. Het NIFP wordt door de opdrachtgever gevraagd of een freelance onderzoeker een onderzoek kan doen. Wanneer dat nodig is, geeft het NIFP advies aan de opdrachtgever hoe het onderzoek er dan uitziet.

De opdrachtgever kan ook aan het NIFP vragen om uzelf te spreken. Een psychiater of psycholoog heeft dan een kort gesprek met u en geeft de opdrachtgever een advies over het laten uitvoeren van (nader) onderzoek. Ook wordt er soms advies gegeven over de zorg die nodig is en de plaatsing in detentie.

Het NIFP hoort bij het ministerie van Justitie en Veiligheid, maar staat los van de officier van justitie en de rechter. De onderzoeken worden uitgevoerd door onafhankelijke onderzoekers

Wetenschappelijk onderzoek

Het rapport en alle verzamelde informatie van de onderzoeker kunnen in de toekomst (anoniem) worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek.

Heeft u hier toch bezwaar tegen dan kunt u dit tegen de onderzoeker zeggen. De onderzoeker maakt hier dan een aantekening van in de verzamelde informatie en zal het melden bij het NIFP.

Klachten

Bent u niet tevreden over de onderzoeker of het onderzoek? U kunt dit het beste eerst met de onderzoeker bespreken. Wanneer u er met de onderzoeker niet uitkomt, kunt u het NIFP vragen om als onafhankelijke partij te adviseren aan de onderzoeker en u. Uw advocaat kan u ook advies geven over de mogelijkheden om een klacht in te dienen bij de beroepsvereniging van de rapporteur of bij het regionaal tuchtcollege.

Vragen?

Heeft u nog vragen? U kunt contact opnemen met de onderzoeker die het onderzoek heeft uitgevoerd of met het NIFP.

Bent u verdachte in een strafzaak?

Dan kunt u ook contact opnemen met uw advocaat. De telefoonnummers en de privacyverklaring van het NIFP kunt u vinden op www.nifp.nl

Aan de informatie die is opgenomen in deze folder kunnen geen rechten worden ontleend.

Colofon

Februari 2022

Dit is een uitgave van het NIFP
Informatie voor betrokkenen
Psychologische en psychiatrische rapportage in strafzaken

Dienst Justitiële Inrichtingen
Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie
en Psychologie
nifp@dji.minjus.nl

Vormgeving: Things To Make And Do, Den Haag
Druk: Xerox/OBT, Den Haag
Fotografie: Martijn van der Nat